

**Delanbefalinger fra
Kommissionen for
den glemte kvindekamp**

KOMMISSIONEN FOR
DEN GLEMTE KVINDEKAMP

denglemtekvindekamp.dk
skgk@uim.dk

August 2022

Kommissionen for den glemte kvindekamp blev nedsat af regeringen i januar 2022 for at komme med anbefalinger til, hvordan piger og kvinder fra indvandremiljøer bedre kan understøttes i og få mulighed for at bestemme over eget liv.

Kommissionen består af en formand og 9 medlemmer:

- **Christina Krzyrosiak Hansen (formand)**. Borgmester i Holbæk Kommune (S) siden 1. januar 2018.
- **Ahmad Mahmoud**. Maskinmester og forfatter til bogen "Sort land: Fortællinger fra ghettoen".
- **Anita Johnson**. Direktør for RED Center mod æresrelaterede konflikter.
- **Halima El Abassi**. Ekstern lektor i socialt arbejde ved Aalborg Universitet samt Vitenskapelig Høgskole (Norge), forsker i æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.
- **Halime Oguz**. Folketingsmedlem for SF, tidligere integrationsvejleder.
- **Kefa Abu Ras**. Medstifter og frivilligchef i organisationen Søstre mod vold og kontrol.
- **Lise Egholm**. Forfatter, foredragsholder og fhv. leder af Rådmandsgade Skole.
- **Maria Bjørn**. Underviser, tillidsrepræsentant og medarbejderrepræsentant i bestyrelsen på VUC Lyngby.
- **Sofie Danneskiold-Samsøe**. Lektor på socialrådgiveruddannelsen, Københavns Professionshøjskole og medforfatter til bøgerne "Æresrelateret social kontrol – Teori og praksis i socialt arbejde" og "Familien betyder alt: Vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier".
- **Roya Moore**. Medlem af Odense Byråd (K) og medlem af Det Nationale Integrationsråd. Arbejder til dagligt som kriminolog i Odense kommune.

Dette er den første samling af anbefalinger fra Kommissionen for den glemte kvindekamp, som fokuserer på forbedringer af børnelivet for minoritetsetniske piger, som er underlagt æresrelateret social kontrol.

Indhold

Forord	3
Kommissionen for den glemte kvindekamp anbefaler	5
1. Kommunale beredskabsplaner mod æresrelateret social kontrol	6
2. Bedre brug af sundhedsplejerskens adgang til minoritetsetniske familier	7
3. Styrket viden om og fokus på æresrelateret social kontrol i daginstitutioner og grundskoler	8
4. Minoritetsetniske forældre skal kunne visiteres til forældrekurser om moderne børneopdragelse	9
5. Børnegrupper i de danske dagtilbud skal afspejle befolkningen	10
6. Justering af faget kristendomskundskab for at undgå fritagelse	11
7. Forbud mod brug af hovedtørklæder i grundskolen	12
8. Styrkelse af seksualundervisningen i grundskolen	13
9. Skærpet kontrol med muslimske friskoler	14

Forord

Rigtig mange minoritetsetniske danskere har gjort en rigtig god indsats for at integrere sig i Danmark. De har taget tankerne om rettigheder og pligter til sig og er blevet en del af det danske samfund. Desværre er der også for mange med minoritetsetnisk baggrund, som mentalt befinder sig et andet sted. Som lever efter en anden kultur og i en parallelnormalitet.

Det kan man bl.a. se ved at dykke ned i undersøgelser og statistik på området. F.eks. var knap halvdelen af de kvinder, der i 2020 havde ophold på et dansk kvindekrisecenter, af ikke-vestlig oprindelse. En stor undersøgelse fra VIVE viser, at ca. 12 pct. af alle børn i undersøgelsen, som omfatter både drenge og piger, har været udsat for mindst én form for hårdhændet opdragelse/vold i løbet af de to sidste måneder. Andelen er dog helt oppe på ca. 36 pct., hvis begge barnets forældre er indvandrere eller efterkommere.

I Danmark gælder de grundlæggende rettigheder for alle – uanset køn. Alligevel er der steder og miljøer i Danmark, hvor piger og kvinder frarøves deres rettigheder til fordel for hensynet til familiens ære. Hvor universelle børne- og menneskerettigheder ikke er trængt ind, og hvor minoritetsetniske piger og kvinder undertrykkes.

Alle mennesker i Danmark – både voksne, unge og børn – har ret til privatliv og til frit og selvstændigt at udvikle sin egen selvstændige identitet ved f.eks. frit at danne relationer til andre mennesker. Også selvom det i visse minoritetsetniske miljøer ikke gør sig gældende i praksis. Det er basale rettigheder som følger af både dansk ret og internationale konventioner som den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's Børnekonvention.

Kommissionen for den glemte kvindekamp har derfor ét overordnet fokus: Frihed og rettigheder for alle minoritetsetniske piger og kvinder i Danmark.

Kommissionen er i slutningen af januar 2022 blevet nedsat af regeringen med det formål at komme med anbefalinger til, hvordan piger og kvinder fra indvandremiljøer bedre kan understøttes i og få mulighed for at bestemme over eget liv. Kommissionen er i det arbejde blevet bedt om at have fokus på, hvordan det danske samfund kan styrke indsatsen mod æresrelateret social kontrol, herunder ved at gøre op med eventuelle særhensyn og berøringsangst fra myndighedernes og samfundets side.

Det er en vigtig opgave i forhold til sammenhængskraften i Danmark. Men endnu vigtigere er det, at kommissionen kan hjælpe de piger og kvinder, som hver dag lever et liv, hvor deres frihed bliver undertrykt, og deres muligheder i livet bliver begrænset. Det er kommissionens opfattelse, at hver eneste pige eller kvinde, der udsættes for æresrelateret social kontrol i Danmark, er én for meget.

Der er minoritetsetniske piger og kvinder i Danmark, hvis stemme ikke er repræsenteret i mange af de debatter, som hersker i den generelle kvindekamp her i landet – og som slet ikke har mulighed for selv at deltage i dem. Deres kvindekamp er af for mange blevet glemt.

Den glemte kvindekamp handler om de minoritetsetniske piger og kvinder i Danmark, der tvinges til at leve et liv, som langt de fleste danskere vil mene, hører fortiden til. Det er i den forbindelse kommissionens opfattelse, at den glemte kvindekamp i vid udstrækning handler om at bearbejde visse minoritetsetniske danskeres holdninger til spørgsmål om køn, ligestilling og seksualitet.

Der er behov for, at de minoritetsetniske kvinder, som længe har været efterladt på perronen, får mulighed for at stige ombord på toget og komme med i kvindekampen. Der er behov for en målrettet indsats, som

fokuserer på de minoritetsetniske piger og kvinders mulighed for at opnå frihed og samme rettigheder som etnisk danske piger og kvinder. Det er vores fælles ansvar at sikre, at det sker. Det er en frihedskamp, vi skal tage sammen.

Kommissionen er bevidst om, at der er piger og kvinder, som er underlagt æresrelateret social kontrol, som befinder sig i forskellige faser af deres frihedskamp. Der er modige kvinder, som selv er i gang med eller som har taget et opgør med æreskulturen. Nogle af dem er endda stået frem i offentligheden med deres historier. Og så er der en gruppe piger og kvinder, som ønsker at leve et andet liv, men som har brug for konkret hjælp i deres frihedskamp. Alle disse kvinder skal vi naturligvis bakke tydeligt op om. Endelig er der en gruppe kvinder, som har indoptaget æreskulturen i en sådan grad, at de ikke ser problemerne og måske endda selv tager aktiv del i videreførelsen af dem og udøvelsen af æresrelateret social kontrol. Der er for disse kvinder behov for, at de danske demokratiske værdier og frihedsrettigheder bliver tydeliggjort, så de kommer helt ind under huden på også disse piger og kvinder.

Et spørgsmål om ære

Kommissionens arbejde centrerer sig om spørgsmål om social kontrol, der bunder i en æreskultur, hvor familiens ansigt udadtil er afgørende, og hvor æren i høj grad beror på, om familiens kvinder fremstår ærbare. Æreskulturen knytter sig ikke direkte til en bestemt religion eller etnisk gruppe, men forekommer oftest i minoritetsetniske miljøer med personer, der har en baggrund i MENAPT, som udgør muslimske lande i Mellemøsten, Nordafrika, Afghanistan, Pakistan og Tyrkiet. Kommissionens fokus ligger således på udfordringer for piger og kvinder, der bliver begrænset i deres frihed som led i æresrelateret social kontrol.

Den æresrelaterede sociale kontrol er defineret ved, at familiens og det etniske bagland adfærdsregulerer og sanktionerer personer i netværket i form af tvangsbaseeret kontrol. Formålet med den æresrelaterede sociale kontrol er at opretholde eller genoprette familiens ære inden for en patriarkalsk kønsorden.

Der er i de omfattede miljøer tale om en kollektivistisk tilgang til ære, hvor et bifaldende publikum bestående af medlemmer af netværket oftest holder med udøveren af social kontrol og ser på ofret som en problem-skaber, der skal rette ind.

Æreskulturens grundlæggende patriarkalske struktur og kvindesyn kommer til udtryk på flere niveauer. Den manglende frihed for minoritetsetniske piger og kvinder er i visse tilfælde meget tydelig og konkret, mens den i andre situationer er mere vanskelig at få hånd om. Kommissionen er således opmærksom på begge ender af skalaen for æresrelateret social kontrol fra den mere bløde og subtile udøvelse til de mest voldsomme former for social kontrol, som kan indebære fysiske overgreb.

Det bemærkes i forlængelse heraf, at danske myndigheder i dag som udgangspunkt anvender begreberne negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter. Kommissionen finder dog – på baggrund af ovenstående – at det er mere retvisende og dækkende at anvende "æresrelateret social kontrol" til at beskrive den udfordring, der hersker i visse minoritetsetniske miljøer i Danmark, og som det kræver en målrettet indsats at imødegå.

Første anbefalinger fra Kommissionen for den glemte kvindekamp

Kommissionen har indtil videre drøftet æresrelateret social kontrol i børnelivet. Det er på baggrund af disse drøftelser, at nedenstående delanbefalinger er udarbejdet.

Kommissionen vil i den kommende tid fortsætte kampen med udgangspunkt i ungdomslivet og voksenlivet, hvor der også er mange og store problemstillinger at tage fat på. Anbefalingerne nedenfor skal derfor ses som kommissionens første samling af anbefalinger, som fokuserer på forbedringer af børnelivet for minoritetsetniske piger, som er underlagt æresrelateret social kontrol.

Kommissionen for den glemte kvindekamp anbefaler

ANBEFALING 1

Kommunale breddskabsplaner mod æresrelateret social kontrol

Kommissionen anbefaler, at kommunerne forpligtes til løbende at forholde sig til indsatsen mod æresrelateret social kontrol ved bl.a. at have en strategi for indsatsen, breddskabsplaner og faste screeningsværktøjer.

ANBEFALING 2

Bedre brug af sundhedsplejerskens adgang til minoritetsetniske familier

Kommissionen anbefaler, at sundhedsplejerskernes unikke adgang til børn og nybagte forældre bruges mere aktivt til at opdage og registrere æresrelateret social kontrol – bl.a. via faste screeningsværktøjer ved ind- og udskolingssamtalerne – og igangsætte indsatser for de enkelte familier.

ANBEFALING 3

Styrket viden om og fokus på æresrelateret social kontrol i daginstitutioner og grundskoler

Kommissionen anbefaler, at fokus på æresrelateret social kontrol i daginstitutioner og grundskoler skærpes ved, at personalet og ledelsen modtager målrettet undervisning i at forstå, identificere og handle på æresrelateret social kontrol.

ANBEFALING 4

Kurser om moderne dansk børneopdragelse til udvalgte minoritetsetniske forældre

Kommissionen anbefaler, at minoritetsetniske forældre, som opdrager deres børn efter æreskulturelle normer, efter en faglig vurdering fra en fagperson og dennes ledelse skal tildeles et forældrekursus, hvor de undervises i børns rettigheder og danske normer for opdragelse.

ANBEFALING 5

Børnegrupper i de danske dagtilbud skal afspejle befolkningen

Kommissionen anbefaler, at børnegrupper i de danske daginstitutioner afspejler den kommunale beboersammensætning.

ANBEFALING 6

Justering af faget kristendomskundskab for at undgå fritagelse

Kommissionen anbefaler, at muligheden for at blive fritaget for faget kristendomskundskab i folkeskolen afskaffes ved at fagets indhold og navn justeres. Kommissionen anbefaler i forlængelse heraf, at de frie skolers nuværende mulighed for ikke at undervise i faget ophæves.

ANBEFALING 7

Forbud mod brug af hovedtørklæder i grundskolen

Kommissionen anbefaler, at der indføres et nationalt forbud mod, at piger bærer hovedtørklæder i grundskolen. Hvis en gennemførelse af anbefalingen kræver, at der etableres et generelt forbud mod brugen af religiøse symboler i grundskolen, bakker kommissionen op om dette.

ANBEFALING 8

Styrkelse af seksualundervisningen i grundskolen

Kommissionen anbefaler, at det kommer til at indgå som et væsentligt element i den forestående politiske aftale om en ny læreruddannelse, at kommende lærere skal klædes fagligt bedre på til at gennemføre en kvalificeret undervisning om køn, krop og seksuelle frihedsrettigheder.

ANBEFALING 9

Skærpet kontrol med muslimske friskoler

Kommissionen anbefaler, at friskolernes muslimske eller øvrige værdigrundlag registreres, og at myndighederne skærper kontrollen med friskolerne – bl.a. ved kommunal udpegning af certificerede tilsynsførende, udvidet mulighed for myndighederne til at afholde elevsamtaler og obligatorisk deltagelse i den kommunale fordeling af censorer.

1. Kommunale bredskabsplaner mod æresrelateret social kontrol

De kommunale medarbejdere, som borgerne møder i deres hverdag, har en stor opgave og et vigtigt ansvar som formidlere af de rettigheder og pligter, der gælder for alle i det danske samfund. Derfor mener kommissionen, at det er helt afgørende, at de frontmedarbejdere, der i deres daglige arbejde møder den æresrelaterede sociale kontrol, klædes bedre på til at gribe ind. Samtidig skal de opleve, at de har fuld opbakning fra det omgivende samfund til at stå fast på deres faglighed i mødet med komplicerede konflikter med rod i kulturforskelle.

Kommissionen for den glemte kvindekamp mener, at det er afgørende for at sikre piger og kvinders frihed til at være sig selv, at vi gør op med misforståede særhensyn og den udbredte berøringsangst. Vi skal altid være styret af, hvad der er bedst for den enkelte pige og kvinde – ikke af frykten for stigmatisering.

Vi hverken kan eller skal acceptere, hvis f.eks. skoleelever nægter at læse bestemte tekster, eller at mandlige familiemedlemmer fører ordet for deres kvindelige familiemedlemmer til skole-hjem-samtalerne. Hvis en pige eller kvinde, der er offer for æresrelateret social kontrol oplever, at de myndigheds personer, der er der for at hjælpe dem, er ramt af berøringsangst og forholder sig passivt, kan det opfattes som en accept af situationen og svække tilliden til, at der er hjælp at hente hos myndighederne. Vi skal overalt i samfundet vise, at vi står klar til at hjælpe piger og kvinder, som ikke nyder den frihed, som de har krav på.

Kommissionen anerkender, at konfrontation kan være svær, og kommissionen er bevidst om, at en væsentlig årsag til, at medarbejdere i visse situationer undlader at handle, når de bliver konfronteret med æresrelateret social kontrol, ofte skyldes manglende viden og et utilstrækkeligt ledelsesmæssigt fokus. Kommissionen anser det derfor for nødvendigt at sikre, at de enkelte kommuner arbejder systematisk med at imødegå æresrelateret social kontrol.

Kommunerne skal derfor forpligtes til løbende at forholde sig til indsatsen mod æresrelateret social kontrol og udarbejde en konkret plan eller strategi for, hvordan der arbejdes med at imødegå æresrelateret social kontrol i kommunen. En overordnet kommunal tilgang vil samtidig bidrage til at sikre, at medarbejderne får en fælles forståelse af udfordringerne med æresrelateret social kontrol.

Kommissionen mener endvidere, at de enkelte kommunale daginstitutioner og skoler, som kan møde æresrelateret social kontrol, skal arbejde aktivt med problemstillingerne. Det kan være ved at indføre faste screeningsværktøjer med henblik på opsporing og beredskabsplaner, der anviser konkrete handlinger i mødet med æresrelateret social kontrol.

Den systematiske indsats skal sikre, at kommunalbestyrelsen løbende forholder sig til spørgsmål om æresrelateret social kontrol strategisk og sætter retning for, hvordan institutionsledelserne og medarbejderne skal handle i mødet med den enkelte borger. Kommissionens fokus har frem til offentliggørelse af delanbefalingerne været på børneområdet. Kommissionen vil på et senere tidspunkt drøfte muligheden for gennemførelsen af en mere systematisk indsats mod æresrelateret social kontrol på øvrige kommunale områder.

Kommissionen anbefaler, at kommunerne forpligtes til løbende at forholde sig til indsatsen mod æresrelateret social kontrol ved bl.a. at have en strategi for indsatsen, beredskabsplaner og faste screeningsværktøjer.

2. Bedre brug af sundhedsplejerskens adgang til minoritetsetniske familier

Danske sundhedsplejersker er unikke. De udfører en særlig og vigtig samfundsopgave. Og de har en sjælden adgang til børn og nybagte forældre i Danmark. Der er derigennem mulighed for at få et særligt indblik i de enkelte familier og opdage faresignaler for æresrelateret social kontrol.

Alle familier i Danmark tilbydes 5-6 hjemmebesøg af sundhedsplejersken i barnets første leveår. Sundhedsplejersken kan sørge for yderligere besøg i hjemmet, hvis der er behov for dette. Derudover har sundhedsplejersken undersøgelser og samtaler med børn i løbet af grundskolen.

Når sundhedsplejersken træder ind over dørtærsklen og møder familierne i eget hjem, er forudsætningerne for et trygt og nært kendskab til forældre og barn skabt. Der er efter kommissionens overbevisning et potentiale forbundet med sundhedsplejerskens besøg hos særligt de minoritetsetniske mødre, der lever en isoleret tilværelse bag hjemmets fire vægge, uden kontakt til det omgivende samfund. Det kan være kvinder, der endnu ikke behersker det danske sprog, endnu ikke er kommet i gang på arbejdsmarkedet og endnu ikke har skabt sig i netværk. Men det kan også være kvinder, der af deres ægtefælle, familie og netværk er underlagt begrænsninger, der gør, at de sjældent bevæger sig uden for en afgrænset sfære.

De kvinder skal sundhedsplejersken have styrkede kompetencer til at spotte og værktøjer til at forsøge at hjælpe kvinderne ud af hjemmet, f.eks. ved at skabe fællesskaber med andre mødre med majoritetsetnisk baggrund. Kommissionen anser det derfor som en god mulighed at give sundhedsplejersker undervisning i, hvordan man identificerer og handler på æresrelateret social kontrol. Opgaven med at imødegå æreskulturelle familiemønstre bør derudover indgå som en fast del af arbejdsbeskrivelsen for en sundhedsplejerske og bør derfor også være beskrevet i "Sundhedsstyrelsens vejledning om forebyggende sundhedsydelse til børn og unge", hvor sundhedsplejerskens opgaver præciseres. Endvidere bør der i hver kommune udpeges en koordinerende sundhedsplejerske på området, som kan udgøre et fagligt fyrtårn i indsatsen.

Det er på den baggrund kommissionens opfattelse, at sundhedsplejerskerne bør have et grundlæggende kendskab til emnet æresrelateret social kontrol. Derudover skal sundhedsplejerskerne sikres let tilgængelig adgang til information om emnet, samt viden om relevante myndigheder og civile aktører, så de kan henvise nybagte mødre med minoritetsetnisk baggrund til rette sted, hvis problemerne rækker ud over, hvad der kan håndteres i sundhedsplejen.

Sundhedsplejerskerne spiller også senere i et barns liv en vigtig rolle, når de møder barnet i skolesundhedsplejen. Sundhedsplejersken skal i den forbindelse bl.a. vurdere og tale med eleverne om deres trivsel i forbindelse med de lovpligtige ind- og udskolingssamtaler. Kommissionen finder det oplagt, at disse samtaler bruges til at opdage tegn på æresrelateret social kontrol. Kommissionen mener derudover, at sundhedsplejerskernes faste kontakt med nybagte forældre og skolebørn er en oplagt, men hidtil uudnyttet mulighed for systematisk at indsamle viden om udbredelsen af æresrelateret social kontrol i Danmark.

I flere kommuner arbejder man med faste spørgeguides i forbindelse med ind- og udskolingssamtaler i grundskolen. Kommissionen mener, at denne tilgang bør udbredes og anvendes til at opspore æresrelateret social kontrol.

Kommissionen anbefaler, at sundhedsplejerskernes unikke adgang til børn og nybagte forældre bruges mere aktivt til at opdage og registrere æresrelateret social kontrol – bl.a. via faste screeningsværktøjer ved ind- og udskolingssamtalerne – og igangsætte indsatser for de enkelte familier.

3. Styrket viden om og fokus på æresrelateret social kontrol i daginstitutioner og grundskoler

Pædagoger, lærere og øvrigt personale i de danske dagsinstitutioner og grundskoler har et stort ansvar og en vigtig rolle i børnenes liv. Det pædagogiske personale er bl.a. en vigtig formidler af danske værdier i det daglige møde med minoritetsetniske børn og deres forældre. Det er i mødet med den æreskultur, som hersker i visse minoritetsetniske miljøer, afgørende, at personalet er rustet til at stå fast på deres faglige vurdering af, hvad der er til barnets bedste.

Viden om æresrelateret social kontrol er dog ikke i dag direkte adresseret i lærer- eller pædagoguddannelsens læringsmål (videns-, færdigheds- eller kompetencemål).

Kommissionen mener derfor, at det er på høje tid at sikre, at fagpersonalet i daginstitutioner og grundskoler modtager målrettet undervisning i at forstå, identificere og handle på æresrelateret social kontrol. Eksempelvis ved deltagelse i det nye modul på den pædagogiske diplomuddannelse, "Pædagogisk arbejde i relation til negativ social kontrol", der er rettet mod lærere og pædagoger i skole, dag- og fritidstilbud, samt øvrige relevante medarbejdere. Kommissionen er overbevist om, at mere viden vil føre til mindre berøringsangst og mere handling.

Opkvalificeringen skal være med til at sikre, at de enkelte daginstitutioner og grundskoler aktivt kommer til at arbejde med problemstillinger vedr. æresrelateret social kontrol.

Det er desuden kommissionens opfattelse, at en tydelig retning fra ledelsen spiller en væsentlig rolle for, at resten af personalegruppen finder tryghed i at handle i svære situationer. Kommissionen opfordrer derfor til, at ledergruppen i dagsinstitutioner og på grundskoler får viden om emnet, så de er fagligt klædt på til at sætte retning. Det kan være som led i deres efteruddannelse. Kommissionen mener, at det er afgørende, at der sættes tydelig retning og sikres behørig opbakning til personalet fra institutionernes og grundskolernes ledelser.

Kommissionen anbefaler, at fokus på æresrelateret social kontrol i daginstitutioner og grundskoler skærpes ved, at personalet og ledelsen modtager målrettet undervisning i at forstå, identificere og handle på æresrelateret social kontrol.

4. Kurser om moderne dansk børneopdragelse til udvalgte forældre

Når minoritetsetniske forældre skal opdrage deres børn, tager de ofte afsæt i det, de kender; deres egen opdragelse. Det kan dog betyde, at børnene opdrages ud fra mønstre, som ikke passer ind i det danske samfund. Det er i Danmark normen, at børn gradvist får mere selvbestemmelse og mulighed for at træffe deres egne valg som et selvstændigt individ i takt med, at de bliver ældre. Denne bevægelse mod frihed og selvstændighed ses dog ikke i familier, hvor æreskulturen er herskende – her er mønstret snarere det omvendte.

Kommissionen mener, at god børneopdragelse i høj grad handler om at lære barnet om samfundet og kulturen i det land, barnet vokser op i. I Danmark er det en væsentlig del af forældreansvaret, at man lærer børnene om danske normer og værdier og om det enkelte menneskes grundlæggende rettigheder. Ret til at ytre sig, og til at vælge tro til eller fra, uddannelse, arbejde, ægtefæller osv. Også børn har rettigheder – f.eks. til ikke at blive slået. Det skal forældre lære deres børn. Og selv værne om. Dermed giver man sine børn de bedste forudsætninger for at passe ind i det danske samfund.

Det er desværre ikke alle forældre, der tager det ansvar på sig. Nogle forældre lader deres børn vokse op under æreskulturelle værdier og patriarkalske familiestrukturer, der er uforenelige med grundlæggende danske normer og værdier – blandt andet uden skelen til, at revselsesretten blev afskaffet i Danmark i 1997. For at sikre en god børneopdragelse og skabe bedre forudsætninger for, at næste generation af minoritetsetniske personer i Danmark får frihedsrettighederne ind under huden, bør kommende og nuværende minoritetsetniske forældre, som opdrager efter æreskulturelle normer, kunne få mere viden om og hjælp til børneopdragelsen. Det er kommissionens opfattelse, at de fagpersoner, som møder forældrene i deres daglige arbejde – f.eks. sundhedsplejersker og pædagoger – skal have mulighed for at pålægge de relevante forældre at deltage i et kursus i moderne børneopdragelse. Det betyder bl.a. undervisning i individets rettigheder og selvstændighed, hvilket adskiller sig fra det kollektivistiske livssyn, som æreskulturen udgøres af.

Kommissionen finder det helt afgørende, at alle børn i Danmark får en god opdragelse i overensstemmelse med grundlæggende rettigheder og danske normer. De minoritetsetniske forældre, som stammer fra dele af verden med andre normkulturer end i Danmark, har ikke de samme forudsætninger for at give deres børn en opdragelse i overensstemmelse med den danske tilgang. De vil have stor gavn af at få mere viden om børneopdragelse i Danmark ved f.eks. at deltage i forældrekurser.

Kommissionen anbefaler, at minoritetsetniske forældre, som opdrager deres børn efter æreskulturelle normer, efter en faglig vurdering fra en fagperson og dennes ledelse skal tildeles et forældrekursus, hvor de undervises i børns rettigheder og danske normer for opdragelse.

5. Børnegrupper i de danske dagtilbud skal afspejle befolkningen

Kommissionen for den glemte kvindekamp ønsker at undgå lukkede miljøer, hvor undertrykkelse af piger og kvinders frihed ses som normalt. Det er afgørende, at vi sikrer, at patriarkalske holdninger ikke kan leve beskyttet i et vakuum uden at blive udfordret og konfronteret med danske værdier om ligestilling og menneskerettigheder for alle. En æreskulturel parallelnormalitet må ikke være definerende i danske dagtilbud. Kommissionen mener derfor, at daginstitutioner med en (meget) høj andel af minoritetsetniske børn bør undgås.

I Danmark skal minoritetsetniske børn fra de er helt små vokse op i omgivelser og have deres hverdag i institutioner, som afspejler det omkringliggende samfund. Det er vigtigt for at få danske værdier ind under huden, at minoritetsetniske danskere ikke i nogle miljøer kommer til at udgøre majoriteten. Det er essentielt for et godt børneliv og den videre tilværelse i Danmark, at der tales dansk og at børnene lærer de danske traditioner og normer, når de går i daginstitution.

I 2018 indgik den daværende regering (Venstre, Liberal Alliance og Konservative), Socialdemokratiet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti en aftale om bedre fordeling i daginstitutioner i udsatte boligområder. Efter aftalen – som sidenhen er udmøntet ved lov i januar 2019 – må der højst nyoptages 30 procent børn fra udsatte boligområder i en enkelt daginstitution. Kommissionen bakker op om initiativet men mener samtidig, at der er behov for yderligere initiativer, der tager hånd om situationen.

Efter kommissionens opfattelse rækker udfordringerne med parallelle kulturer i de danske daginstitutioner længere end til de 20 udsatte boligområder, der i dag er registreret i Danmark. Kommissionen mener, at der også andre steder i Danmark er parallelkulturer, hvor æresrelateret social kontrol er styrende for piger og unge kvinders muligheder for at leve et frit liv på lige fod med deres jævnaldrende. Kommissionen mener derfor, at det skal sikres, at der i de enkelte daginstitutioner er en børnegruppe, der afspejler kommunens beboersammensætning – det gælder både kommunale, selvejende, udliciterede og privatinstitutioner.

For at komme lukkede parallelkulturer til livs og sikre, at alle børn får de danske værdier med sig allerede fra barns ben, ønsker kommissionen at sikre blandede institutioner i Danmark.

Kommissionen anbefaler, at børnegrupper i de danske daginstitutioner afspejler den kommunale beboersammensætning.

6. Justering af faget kristendomskundskab for at undgå fritagelse

Kommissionen for den glemte kvindeskamp er af den klare opfattelse, at alle børn der vokser op i Danmark, skal sikres samme muligheder for at udvikle deres egen identitet og på et oplyst grundlag skabe deres egne holdninger.

De danske grundskoler spiller en afgørende rolle i at sikre børns kendskab til deres grundlæggende rettigheder. Grundskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Det er på den baggrund kommissionens klare overbevisning, at undervisningen i grundskolen skal tilrettelægges på en sådan måde, at alle elever er forpligtet til at deltage i alle dele af undervisningen. Det gælder uanset hvilken kulturel baggrund eller livsanskuelse elevens familie har. De danske grundskoler skaber et fælles udgangspunkt for børn på tværs af samfundet. Det bør derfor være en væsentlig værdi i grundskolen, at klassekammerater ikke splittes på baggrund af livsanskuelse, hvor nogle sætter sig uden for fællesskabet, når der skal undervises i f.eks. spørgsmål om det gode liv og etiske principper.

Det følger af FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder artikel 1, at alle mennesker er født frie og lige i værdighed. Sådanne rettigheder er ikke alene en grundlæggende dansk værdi men også en menneskeret. Derudover fastslår Børnekonventionen, at børn skal have mulighed for at udvikle en selvstændig identitet. Det tjener til barnets bedste, hvilket er et grundlæggende princip i konventionen.

Kommissionen anerkender, at der i Danmark er religionsfrihed men ikke religionslighed. Kristendom spiller en særlig rolle i dansk kultur og historie. Det er derfor vigtigt, at alle deltager i undervisningen herom. Såfremt intentionen om at undgå fritagelsesmuligheder kræver, at vægtningen i faget tilpasses så undervisningsmaterialet i højere grad vægter andre religioner, bakker kommissionen op om dette. Kommissionen bakker i den forbindelse endvidere op om en evt. ændring af fagets navn fra kristendomskundskab til religionskundskab. Hensigten er således at sikre, at ingen børn som følge af familiens religiøse eller filosofiske overbevisning fremover kan undtages fra undervisningen. Alle børn skal derimod have et bredt kendskab til religioner og religionskritik.

De frie skolars mulighed for at undlade at undervise i faget kristendomskundskab skal i forlængelse heraf ophæves, da der ikke længere vil være grundlag for at undlade at undervise i faget under henvisning til skolernes værdigrundlag.

Kommissionen anbefaler, at muligheden for at blive fritaget for faget kristendomskundskab i folkeskolen afskaffes ved at fagets indhold og navn justeres. Kommissionen anbefaler i forlængelse heraf, at de frie skolers nuværende mulighed for ikke at undervise i faget ophæves.

7. Forbud mod brug af hovedtørklæder i grundskolen

Kommissionen for den glemte kvindekamp finder det helt forkert, at muslimske piger i en meget ung alder bliver underlagt seksualiserende ærbarhedsnormer og iklædt hovedtørklæde. Samtidig mener kommissionen, at brugen af hovedtørklæder i grundskolen kan være med til at skabe en opdeling af børn i grupper – et "os" og et "dem". Hovedtørklædet viser de muslimske piger, at de er anderledes end etnisk danske piger. De skal ikke gemmes væk bag et hovedtørklæde, der begrænser dem i deres fysiske udfoldelse og mulighed for frit at lege som andre børn.

Vi skal gøre det klart for pigerne, at de ikke er anderledes, og at de har præcis samme rettigheder i livet som etnisk danske piger.

I dag er det op til den enkelte skoleledelse og lærer at beslutte, om de vil konfrontere familierne til de ofte helt unge piger, der pludselig bærer tørklæde i grundskolen. Nogle skoler forholder sig aktivt til pigers brug af hovedtørklæde og forsøger at sætte spørgsmålstejn ved, om det er til barnets bedste. Andre ser stiltiende til.

Vi kan ikke være bekendt at lade det være op til den enkelte frontmedarbejder, skoleledelse eller kommunalbestyrelse at håndtere problemet alene. Vi skylder dem, at de har en klar politisk retning og beslutninger på nationalt plan at læne sig op af, når de står over for familierne. Og det skylder vi pigerne.

Kommissionen mener, at unge muslimske piger ofte iklædes hovedtørklæde på baggrund af et tydeligt ønske fra familien. For nogle piger er det en naturlig del af det at være kvinde i en muslimsk familie. Og i nogle tilfælde giver pigerne udtryk for, at det sker på baggrund af et personligt ønske og et frit valg. Kommissionen mener ikke, at mindreårige piger skal overlades det ansvar at til- eller fravælge et så markant religiøst symbol som et hovedtørklæde. Et valg, der med varierende grad af frihed og selvstændighed, træffes på baggrund af en afvejning af forskellige hensyn til religion, kultur, sociale fællesskaber, normer og værdier. En pige i grundskolen er ganske enkelt ikke gammel nok til at træffe en beslutning om at iklæde sig et hovedtørklæde.

Det er på den baggrund Kommissionens klare overbevisning, at det ikke skal være tilladt for piger at bære hovedtørklæder i grundskolen. De skal have ro til selv at vælge tørklædet til eller fra på et tidspunkt i deres liv, hvor valget kan træffes på et oplyst, modent og velovervejnet grundlag. Kommissionen er ikke i tvivl om, at det er markant sværere at træffe beslutningen om at tage et hovedtørklæde af end på.

Kommissionen anbefaler, at der indføres et nationalt forbud mod, at piger bærer hovedtørklæder i grundskolen. Hvis en gennemførelse af anbefalingen kræver, at der etableres et generelt forbud mod brugen af religiøse symboler i grundskolen, bakker kommissionen op om dette.

8. Styrkelse af seksualundervisningen i grundskolen

Ingen pige eller kvinde i Danmark skal have begrænset deres frihed på grund af køn.

Æresrelateret social kontrol kredser ofte om kvindens seksualitet og ærbarhed og udspringer af et forældet livssyn, hvor kvinden ikke har ret til at bestemme over egen krop. Sejllivede myter om, at kvinder bløder ved første samleje, og at manden kan mærke, om kvinden er jomfru, er noget af det, som er med til at undertrykke piger og kvinder. Nogle kvinder kan således vokse op med en bevidsthed om, at de skal have en adfærd, som beskytter deres ærbarhed, så de ikke kaster skam over familien.

Undersøgelser på området underbygger, at der generelt er stor uvidenhed om kvindekroppen, og at mødomsmyten stadig lever blandt ikke-vestlige drenge og unge mænd. Kommissionen finder det i forlængelse heraf tankevækkende, at flere af de adspurgte i en undersøgelse om seksualundervisning svarer, at de enten er i tvivl om, eller ikke mener, at der er seksualundervisning i deres klasse.

Kommissionen mener, at mere viden om eget køn og seksualitet kan hjælpe minoritetsetniske piger og kvinder, der er underlagt familiens ærbarhedsnormer fra en kollektivistisk æreskultur, til at sige fra over for eksempelvis forældre. Tilsvarende kan en bedre forståelse af kvindekroppen være med til at ændre på holdninger til køn, skam og ære blandt den yngre generation af minoritetsetniske drenge og mænd. Vi skal derfor være endnu bedre i grundskolen til at lære børn og unge om køn, krop og seksuelle frihedsrettigheder.

Kommissionen finder det derfor afgørende, at seksualundervisning i grundskolen opprioriteres ved, at der skabes en mere tydelig faglig forankring af faget og at undervisningen gennemføres af lærere, der specifikt er klædt på til bl.a. at punktere de myter, som findes om kvinders krop og seksualitet. Kommissionen mener, at dette bør være et selvstændigt punkt i de igangværende politiske forhandlinger om en ny læreruddannelse. Formålet er at sikre, at flere lærerstuderende vil få undervisning i emnet end det er tilfældet i dag og dermed vil kunne videregive en mere kvalificeret undervisning til eleverne. Kommissionen er i den forbindelse opmærksom på, at en udviklingsgruppe, der har været nedsat af Uddannelses- og Forskningsministeriet med repræsentanter fra Danske Professionshøjskoler, KL, Danmarks Lærerforening og Lærerstuderendes Landskreds, har udarbejdet konkrete løsningsforslag for en nytænkt læreruddannelse i november 2021, som bl.a. indeholder forslag i relation til seksualundervisning.

Kommissionen anbefaler, at det kommer til at indgå som et væsentligt element i den forestående politiske aftale om en ny læreruddannelse, at kommende lærere skal klædes fagligt bedre på til at gennemføre en kvalificeret undervisning om køn, krop og seksuelle frihedsrettigheder.

9. Skærpet kontrol med muslimske friskoler

Den frihed som friskolerne nyder i dag, er grundlæggende en styrke for det danske skolesystem. Samtidig mener kommissionen dog, at den udgør en hindring for opgøret med æresrelateret social kontrol af minoritetsetniske piger på muslimske friskoler. Det er derfor kommissionens holdning, at kontrollen med friskolerne skal skærpes.

Fri- og privatskoler er underlagt *Frihed og Folkestyre-kravet*, som skal sikre, at skolerne forbereder eleverne til at leve i et samfund som det danske. Det vedrører bl.a. elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder – f.eks. ligestilling mellem kønnene.

Det er grundlæggende værdier, som bør være en selvfølge for alle. Det er det desværre ikke. I nogle minoritetsetniske miljøer er det et stort problem, at pigerne konstant er i risiko for at kaste skam over familien ved ikke være ærbare. Det er en æreskultur og et forkvaklet kvindesyn, som ikke hører sig til i det danske samfund og som særligt udspiller sig i visse miljøer, hvor andelen af minoritetsetniske borgere er stor, f.eks. på friskoler med muslimsk værdigrundlag.

Derfor er det kommissionens holdning, at vi skal holde de muslimske friskoler i kortere snor – også hvis det indebærer en opstramning af den frihed, som friskolerne generelt har i dag. Vi har som samfund pligt til at engagere os i, at der ikke på de frie skoler, som modtager store statslige driftstilskud, udøves æresrelateret social kontrol. Vi kan og skal ikke tillade, at skoler er medvirkende til, at en pige fastholdes i et liv underlagt æreskulturelle værdier og patriarkalske familiestrukturer. Vi skal derimod sikre, at også de frie skoler lærer pigerne om grundlæggende menneskerettigheder og ikke mindst, at drenge og piger har lige rettigheder.

Friskoler i Danmark registreres under ét og uden skelen til, hvilket værdigrundlag skolen bygger på. Det betyder bl.a., at der ikke findes en officiel opgørelse over antallet af muslimske friskoler. Kommissionen ønsker større gennemsigtighed og mulighed for mere målrettet kontrol. Kommissionen mener derfor, at det bør registreres, hvilket værdigrundlag en friskole bygger på.

Derudover udpeger friskoler i dag selv deres certificerede tilsynsførende. Den tilsynsførende har bl.a. til opgave at vurdere, om skolens undervisning og elevernes faglige niveau står mål med folkeskolen. Kommissionen mener ikke, at denne ordning sikrer et objektivt og uvildigt tilsyn. Ordningen giver derimod friskolerne mulighed for at udpege tilsynsførende, der deler friskolens holdninger – også selvom de måtte være udemokratiske og bygger på et forældet kvindesyn. Der bør være større kontrol med dette tilsyn og udpegning af certificerede tilsynsførende bør derfor foretages af myndighederne.

I dag kan danske myndigheder på skoler, der er taget under skærpet tilsyn, afholde samtaler med elever uden tilstedeværelse af skolens lærere eller andet personale. Det er et vigtigt redskab i den kontrol, myndighederne udøver og medvirker til at sikre det fulde indblik i elevernes oplevelse af skolen, herunder de værdier der efterleves.

Kommissionen mener derfor, at der er behov for at udvide adgangen til at afholde elevsamtaler til også at omfatte skoler, som ikke er taget under skærpet tilsyn. Initiativet vil kunne bidrage til at gøre det klart, om skolerne har fokus på elevernes demokratiske dannelse og viden om rettigheder. Samtalerne kan desuden være et greb til at afdække, om der udøves æresrelateret social kontrol på skolerne.

Endelig er det kommissionens opfattelse, at de frie skoler skal pålægges at deltage i den kommunale fordeling af censorer i forbindelse med eksaminer. En undersøgelse fra 2018 viste, at kun 50 pct. af de adspurgte fri- og privatskoler deltog i en kommunal fordeling. Hensigten med at gøre brug af samme censorkorps på både folkeskoler og fri- og privatskoler er at sikre en objektiv og uvildig eksamination, bedømmelse og karaktergivning.

Kommissionen anbefaler, at friskolernes muslimske eller øvrige værdigrundlag registreres, og at myndighederne skærper kontrollen med friskolerne – bl.a. ved kommunal udpegning af certificerede tilsynsførende, udvidet mulighed for myndighederne til at afholde elevsamtaler og obligatorisk deltagelse i den kommunale fordeling af censorer.

KOMMISSIONEN FOR
DEN GLEMTE KVINDEKAMP